

ԱԶՏԱԿ

AZTAG QUOTIDIEN POLITIQUE ET LITTÉRAIRE

1500 L.Ո. 75ԳՎ ՏԱՐԻ, ԹԻԻ 60 (21110) ԵՐԵՎԱՆԻ, 21 ՄԱՅԻՍ 2002 10 ԷՋ

ԼԻԲԱՆԱՆ ԵՒ ԻՐԱՆ ԶՕՐԱՎԻՉ՝ ՊԱՂԵՍՏԻՆՑԻՆԵՐՈՒՆ ԻՐԱՒՈՒՆՔՆԵՐՈՒՆ

Կ'ԸՍԵ ՍՈՒԳԶԱՆԻ

Լիբանանի մէջ Իրանի դեսպան Մոհամեդ Ալի Սուլեյմանի երէկ այցելեց արտաքին գործոց նախարար Մահմուտ Համմուտի, ապա ըսաւ, որ Լիբանան կարող էր դեր կը խաղար, որովհետեւ կը գլխաւորէ արաբական վեհաժողովի նստաշրջանը:

«Երկկողմանի յարաբերութիւնները քննարկելէ ետք, նաեւ խօսուեցաւ Իսրայէլի բռնագրաւումի եւ պաղեստինցիներուն դէմ Իսրայէլի գործած վայրագութիւններուն մասին», ըսաւ ան՝ հաւաստելով, որ Իրան եւ Լիբանան կօրակի կը կանգնին պաղեստինցիներու արդար իրաւունքներուն:

Նախարար Համմուտ ներկայացուց խաղաղութեան արաբական նախաձեռնութեան նախարարական յանձնախումբի ժողովին արդիւնքները:

ՆԱԽԱԳԱՅ ԼԱՅՈՒՏ ԻՐ ԱՅՑԵԼՈՒՆԵՐՈՒՆ ԴԵՏ ԲՆՆԱՐԿԵՑ ԵՐԿԻՐԸ ՅՈՒՉՈՂ ԶԱՐԳԵՐ

Նախագահ զօր. էմիլ Լահուտ երէկ ունեցաւ քաղաքական եւ դիւանագիտական տեսակցութիւններ, որոնց ընթացքին իր այցելուներուն հետ քննարկեց երկրի ընդհանուր կացութիւնը, յատկապէս տնտեսական վիճակը:

Նախագահ Լահուտ ընդունեց նախկին փոխ վարչապետ Միշել Մըրը, որուն հետ քննարկեց արձանագրուած վերջին զարգացումները, ինչպէս նաեւ երկրի տնտեսական վիճակը:

Նախագահին այցելեցին Ազգային Պլոք Կուսակցութեան նախագահ Քարլոս Էտտէ եւ ընդհանուր քարտուղար Անթուան Քլիմոս:

Էտտէ եւ Քլիմոս նախագահ Լահուտի հետ արծարծեցին լիբանանեան ներքին բեմի իրադարձութիւնները եւ քննարկեցին շրջանային ղեկավարութեան Լահուտի փոխանցեց Պոլկարիոյ նախագահ Կէորկի Փարւանովի հրահրէր՝ պաշտօնական այցելութիւն մը տալու Պոլկարիա:

ԱԶՄԷՏ ԺԸՊՐԻԼԻ ԶԱԽԱԿԸ ԶՈՋ ԳՆԱՑ ԱԿԱՆԻ ՊԱՅԹՈՒՄԻՆ

ԺԸՊՐԻԼԻ ԶԱԽԱԿԸ ԻՆՏԵՆՏԱՐՈՒՄ:

Պաղեստինի Ազատագրութեան Ժողովրդային ճակատ - Ընդհանուր Հրամանատարութիւն կազմակերպութեան ղեկավար Ահմէտ Փարիլի վաւեր երէկ Կոն Գնաց իր ինքնաշարժին մէջ վետեղարած ակախի պայթումին:

Արդարեւ, երէկ կէսօրէ առաջ ժամը 11:45ին, «Մար Էլիաս» փողոցէն ճիւղաւորուող «Մամա» փողոցին մէջ պայթեցաւ «Փէօժէ» տիպի ինքնաշարժին մէջ վետեղարած ակախը՝ սպանելով վա-

ԱՆՁՆԱՍՊԱՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՊԱՏՃԱՌՈՎ ԻՍՐԱՅԵԼ ԿՐՆԱՅ ՊԱՂԵՍՏԻՆԵԱՆ ՇՐՋԱՆՆԵՐՈՒՆ ԴԵՍ ԻՐ ՅԱՐՁԱԿՈՒՄՆԵՐՈՒՆ ԿԵՐՍԿՍԻԼ

Ներքինի մէջ տեղի ունեցած անձնասպանական գործողութիւնէն քանի մը ժամ ետք, պաղեստինցի մը վերջերս տիրող «խառնաշփոթ» ճիւղային կեդրոնի մը մօտ, հիւսիսային Իսրայէլի մէջ: Պաղեստինցիէն բացի Կոն Գնաց իր փոխարինիչը չարձանագրուեցան: Ներքինի գործողութիւնը երեք փոխարինիչներէն մէկն էր Ականա-տեսներ յայտնեցին, որ երկուստարը մը փորձած է բարձրանալ

Ներքինի մէջ տեղի ունեցած անձնասպանական գործողութիւնէն քանի մը ժամ ետք, պաղեստինցի մը վերջերս տիրող «խառնաշփոթ» ճիւղային կեդրոնի մը մօտ, հիւսիսային Իսրայէլի մէջ: Պաղեստինցիէն բացի Կոն Գնաց իր փոխարինիչը չարձանագրուեցան: Ներքինի գործողութիւնը երեք փոխարինիչներէն մէկն էր Ականատեսներ յայտնեցին, որ երկուստարը մը փորձած է բարձրանալ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ՊԻՏԻ ԱՆԴԱՄԱԿՑԻ ԱՌԵՏՈՒՐԻ ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՆ

Նախագահ Զոհարեան Կ'ընդունի Մ. Մուրը:

Հայաստանի նախագահ Ռոպէրթ Քոչարեան երէկ ընդունեց Առեւտուրի Համաշխարհային Կազմակերպութեան (ԱՀԿ) ընդհանուր տնօրէն Մայք Մուրը:

Հանդիպումին քննարկուեցան կազմակերպութեան Հայաստանի անդամակցութեան առնչուող հարցեր: Կարեւոր նկատելի էր ԱՀԿին Հայաստանի անդամակցութեան գծով: Մուր իր կարգին տեղեկացուց, որ մինչեւ յառաջիկայ Յուլիս կ'աւարտի Հայաստանի անդամակցութեան գործընթացը, որմէ ետք կազմակերպութեան Ընդհանուր Ժողովի նիստին Հայաստան կը յայտարարուի ԱՀԿի 145րդ անդամը:

Նախագահ Քոչարեան եւ Մայք Մուր նաեւ անդրադարձան այլ կազմակերպութիւններու հետ Հայաստանի յարաբերութիւններուն առնչուող հարցեր: Մուր, որ Հայաստան կը գտնուի նախագահ Քոչարեանի հրահրէրով, լրագրողներու հետ հանդիպումի մը ընթացքին յայտարարեց, թէ Թուրքիա «չստուկ վերաբերմունք չունի Հայաստանի անդամակցութեան գծով եւ Թուրքիա եւս, այլ երկիրներու նման, մտադիր է բանակցիլ Հայաստանի հետ»: «Վստահ եմ, որ մինչեւ տարեկան Հայաստան կ'անդամակցի Առեւտուրի Համաշխարհային Կազմակերպութեան», ըսաւ Մուր, նշելով, որ Հայաստանի եւ Ազգայնական անդամակցութեան ժամկետները եւ գործընթացները իրարու պիտի չառնչուին:

ԱԼԻԵՒ ՄԵԱՐՏԵՑ ԻՐԱՆ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆԸ

ԹԵՀՐԱՆ ՊԻՏԻ ՊԱՇՏՊԱՆԵ ԿԱՍՊԻՑ ԾՈՎՈՒՆ ՄԷՋ ԻՐ ԻՐԱՒՈՒՆՔՆԵՐԸ

Ազգայնականի նախագահ Հայտար Ալիեւ երէկ Կարտեթ Իրանի արտաքին գործերի նախարարին հետ տեսակցութիւն լուծեց: Ողջերթի արտաքին գործերի նախարարին հետ, պատասխանելով լրագրողներու հարցումներուն Իրանի նախագահ Մոհամեդ Քարեմի յայտնեց, թէ Իրան պիտի պաշտպանէ Կասպից ծովում մէջ իր իրաւունքները: «Մակայն միաժամանակ կը յարգենք ուրիշներու իրաւունքները», ըսաւ ան:

Ենթադրուած անձնասպանութիւններու աւարտին տրուած մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին Հայտար Ալիեւ յայտնած էր, թէ լրատեսութիւնը ծոփով ընկած էր Կասպից ծովում տարակարծութիւններու լուծման արտաքին գործոց նախարարին հետ: Նախագահը յայտնեց, որ Իրան պիտի պաշտպանէ Կասպից ծովում իր իրաւունքները: «Մակայն միաժամանակ կը յարգենք ուրիշներու իրաւունքները», ըսաւ ան:

Միացեալ մամուլի ասուլիսին ընթացքին Կասպիցի անուան շրջանում վերստին հրապարակային վէճ ծագեցաւ, երբ Ալիեւի հարցում ուղղող լրագրող մը Կասպիցը կոչեց Մագանտարան ծով, համաձայն իրանեան անհանումին: Ընդմիջելով լրագրողին խօսքը՝ Ալիեւ ըսաւ, թէ Մագանտարան ծով անուանումը գոյութիւն չունի աշխարհի քարտէսին վրայ: Նախագահը յայտնեց, որ Իրան պիտի պաշտպանէ Կասպից ծովում իր իրաւունքները: «Մակայն միաժամանակ կը յարգենք ուրիշներու իրաւունքները», ըսաւ ան:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎԻ ԼՐԱՅՈՒՑԻՉ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Հայաստանի Ազգային Ժողովի թափուր երկուստարութիւններուն համար Մայիս 19ին Շիրակի մարզի թի 67 եւ Տաւուշի մարզի թի 75 ընտրաշրջաններուն մէջ կայացան պատգամաւորական լրացուցիչ ընտրութիւններ: Շիրակի մարզի թի 67 ընտրատարածքէն, պատգամաւոր ընտրուեցաւ Հ. Յ. Դ. թեկնածու Յակոբ Մաթիլեան: Տաւուշի մէջ պատգամաւոր ընտրուեցաւ Յովիկ Արովեան, անկուսակցական:

Յակոբ Մաթիլեան ծնած է 1959ին, Արթիկ քաղաքին մէջ: Յաճախած է հայկական գիւղատնտեսական հիմնարկի տնտեսական բաժանմունքը: 1991ին նշանակուած է վիճակագրութեան պետական գրասենեակի եւ վերլուծութեան Արթիկի շրջանային վարչութեան պետ: 1998ին, քաղաքական հետապնդումներուն պատճառով արձակուած է գործէն: Հ. Յ. Դ. անդամ է 1991ին ի վեր:

ՃԷՄԻ ՀԵՏ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄԻՆ ՈՐԵՒԻՆ ՆԱԽԱՊԱՅՄԱՆ ԶՆԵՐԿԱՅԱՅՈՒԵՑԱԻ

Հայաստանի արտաքին գործոց նախարար Վարդան Օսկանեան մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին անդրադարձաւ վերջերս Բալանտայի մայրաքաղաք Ռեյքիաւի մէջ Թուրքիոյ արտաքին գործոց նախարար Իսմայիլ Շէմի հետ իր հանդիպումին:

Օսկանեան հանդիպումը համարեց տարբերակաւ Նիւ Եորքի մէջ կայացած առաջին հանդիպումին շարունակութիւնը: «Որեւէ մարտապայման չենք կայացուցաւ: Անշուշտ, երկու երկիրներուն միջեւ խնդիրներ կան. կայ մտերմութիւնը, ինչպէս նաեւ Լեւոն Ալիբաբայի տագնապը, որուն լուծման հետ Թուրքիա կը կայալ Հայաստան - Թուրքիա յարաբերութիւնները: Հետեւաբար այս բոլոր հարցերը քննարկուեցան, սակայն ոչ միայն պայմաններու ձեւով»:

Թրքական լրատու որոշ աղբիւրներ, յատկապէս «Հիւրրիյէթ» թերթը, օրին հաղորդած էին, թէ Իսմայիլ Շէմ յստակ մարտապայմաններ ենք կայացուցած է Օսկանեանի, Հայաստանի հետ դիւանագիտական կայալուր: Իսմայիլ Շէմի համար: «Զեմարկուեցան Հայաստան - Թուրքիա յարաբերութիւններու քննարկումը, յատկապէս Բալանտայի մայրաքաղաքին մէջ տեղի ունեցած իրադարձութիւնները, ըսաւ Օսկանեան: Զբացատրելով Միացեալ Նահանգներու եւ Եւրոպական Միութեան ազդեցութիւնը՝ Վարդան Օսկանեան յարաբերութիւններու հաստատման համար: «Զեմարկուեցան Հայաստան - Թուրքիա յարաբերութիւններու քննարկումը, յատկապէս Բալանտայի մայրաքաղաքին մէջ տեղի ունեցած իրադարձութիւնները, ըսաւ Օսկանեան: Զբացատրելով Միացեալ Նահանգներու եւ Եւրոպական Միութեան ազդեցութիւնը՝ Վարդան Օսկանեան յարաբերութիւններու հաստատման համար: «Զեմարկուեցան Հայաստան - Թուրքիա յարաբերութիւններու քննարկումը, յատկապէս Բալանտայի մայրաքաղաքին մէջ տեղի ունեցած իրադարձութիւնները, ըսաւ Օսկանեան: Զբացատրելով Միացեալ Նահանգներու եւ Եւրոպական Միութեան ազդեցութիւնը՝ Վարդան Օսկանեան յարաբերութիւններու հաստատման համար: «Զեմարկուեցան Հայաստան - Թուրքիա յարաբերութիւններու քննարկումը, յատկապէս Բալանտայի մայրաքաղաքին մէջ տեղի ունեցած իրադարձութիւնները, ըսաւ Օսկանեան: Զբացատրելով Միացեալ Նահանգներու եւ Եւրոպական Միութեան ազդեցութիւնը՝ Վարդան Օսկանեան յարաբերութիւններու հաստատման համար: «Զեմարկուեցան Հայաստան - Թուրքիա յարաբերութիւններու քննարկումը, յատկապէս Բալանտայի մայրաքաղաքին մէջ տեղի ունեցած իրադարձութիւնները, ըսաւ Օսկանեան: Զբացատրելով Միացեալ Նահանգներու եւ Եւրոպական Միութեան ազդեցութիւնը՝ Վարդան Օսկանեան յարաբերութիւններու հաստատման համար: «Զեմարկուեցան Հայաստան - Թուրքիա յարաբերութիւններու քննարկումը, յատկապէս Բալանտայի մայրաքաղաքին մէջ տեղի ունեցած իրադարձութիւնները, ըսաւ Օսկանեան: Զբացատրելով Միացեալ Նահանգներու եւ Եւրոպական Միութեան ազդեցութիւնը՝ Վարդան Օսկանեան յարաբերութիւններու հաստատման համար: «Զեմարկուեցան Հայաստան - Թուրքիա յարաբերութիւններու քննարկումը, յատկապէս Բալանտայի մայրաքաղաքին մէջ տեղի ունեցած իրադարձութիւնները, ըսաւ Օսկանեան: Զբացատրելով Միացեալ Նահանգներու եւ Եւրոպական Միութեան ազդեցութիւնը՝ Վարդան Օսկանեան յարաբերութիւններու հաստատման համար: «Զեմարկուեցան Հայաստան - Թուրքիա յարաբերութիւններու քննարկումը, յատկապէս Բալանտայի մայրաքաղաքին մէջ տեղի ունեցած իրադարձութիւնները, ըսաւ Օսկանեան: Զբացատրելով Միացեալ Նահանգներու եւ Եւրոպական Միութեան ազդեցութիւնը՝ Վարդան Օսկանեան յարաբերութիւններու հաստատման համար: «Զեմարկուեցան Հայաստան - Թուրքիա յարաբերութիւններու քննարկումը, յատկապէս Բալանտայի մայրաքաղաքին մէջ տեղի ունեցած իրադարձութիւնները, ըսաւ Օսկանեան: Զբացատրելով Միացեալ Նահանգներու եւ Եւրոպական Միութեան ազդեցութիւնը՝ Վարդան Օսկանեան յարաբերութիւններու հաստատման համար: «Զեմարկուեցան Հայաստան - Թուրքիա յարաբերութիւններու քննարկումը, յատկապէս Բալանտայի մայրաքաղաքին մէջ տեղի ունեցած իրադարձութիւնները, ըսաւ Օսկանեան: Զբացատրելով Միացեալ Նահանգներու եւ Եւրոպական Միութեան ազդեցութիւնը՝ Վարդան Օսկանեան յարաբերութիւններու հաստատման համար: «Զեմարկուեցան Հայաստան - Թուրքիա յարաբերութիւններու քննարկումը, յատկապէս Բալանտայի մայրաքաղաքին մէջ տեղի ունեցած իրադարձութիւնները, ըսաւ Օսկանեան: Զբացատրելով Միացեալ Նահանգներու եւ Եւրոպական Միութեան ազդեցութիւնը՝ Վարդան Օսկանեան յարաբերութիւններու հաստատման համար: «Զեմարկուեցան Հայաստան - Թուրքիա յարաբերութիւններու քննարկումը, յատկապէս Բալանտայի մայրաքաղաքին մէջ տեղի ունեցած իրադարձութիւնները, ըսաւ Օսկանեան: Զբացատրելով Միացեալ Նահանգներու եւ Եւրոպական Միութեան ազդեցութիւնը՝ Վարդան Օսկանեան յարաբերութիւններու հաստատման համար: «Զեմարկուեցան Հայաստան - Թուրքիա յարաբերութիւններու քննարկումը, յատկապէս Բալանտայի մայրաքաղաքին մէջ տեղի ունեցած իրադարձութիւնները, ըսաւ Օսկանեան: Զբացատրելով Միացեալ Նահանգներու եւ Եւրոպական Միութեան ազդեցութիւնը՝ Վարդան Օսկանեան յարաբերութիւններու հաստատման համար: «Զեմարկուեցան Հայաստան - Թուրքիա յարաբերութիւններու քննարկումը, յատկապէս Բալանտայի մայրաքաղաքին մէջ տեղի ունեցած իրադարձութիւնները, ըսաւ Օսկանեան: Զբացատրելով Միացեալ Նահանգներու եւ Եւրոպական Միութեան ազդեցութիւնը՝ Վարդան Օսկանեան յարաբերութիւններու հաստատման համար: «Զեմարկուեցան Հայաստան - Թուրքիա յարաբերութիւններու քննարկումը, յատկապէս Բալանտայի մայրաքաղաքին մէջ տեղի ունեցած իրադարձութիւնները, ըսաւ Օսկանեան: Զբացատրելով Միացեալ Նահանգներու եւ Եւրոպական Միութեան ազդեցութիւնը՝ Վարդան Օսկանեան յարաբերութիւններու հաստատման համար: «Զեմարկուեցան Հայաստան - Թուրքիա յարաբերութիւններու քննարկումը, յատկապէս Բալանտայի մայրաքաղաքին մէջ տեղի ունեցած իրադարձութիւնները, ըսաւ Օսկանեան: Զբացատրելով Միացեալ Նահանգներու եւ Եւրոպական Միութեան ազդեցութիւնը՝ Վարդան Օսկանեան յարաբերութիւններու հաստատման համար: «Զեմարկուեցան Հայաստան - Թուրքիա յարաբերութիւններու քննարկումը, յատկապէս Բալանտայի մայրաքաղաքին մէջ տեղի ունեցած իրադարձութիւնները, ըսաւ Օսկանեան: Զբացատրելով Միացեալ Նահանգներու եւ Եւրոպական Միութեան ազդեցութիւնը՝ Վարդան Օսկանեան յարաբերութիւններու հաստատման համար: «Զեմարկուեցան Հայաստան - Թուրքիա յարաբերութիւններու քննարկումը, յատկապէս Բալանտայի մայրաքաղաքին մէջ տեղի ունեցած իրադարձութիւնները, ըսաւ Օսկանեան: Զբացատրելով Միացեալ Նահանգներու եւ Եւրոպական Միութեան ազդեցութիւնը՝ Վարդան Օսկանեան յարաբերութիւններու հաստատման համար: «Զեմարկուեցան Հայաստան - Թուրքիա յարաբերութիւններու քննարկումը, յատկապէս Բալանտայի մայրաքաղաքին մէջ տեղի ունեցած իրադարձութիւնները, ըսաւ Օսկանեան: Զբացատրելով Միացեալ Նահանգներու եւ Եւրոպական Միութեան ազդեցութիւնը՝ Վարդան Օսկանեան յարաբերութիւններու հաստատման համար: «Զեմարկուեցան Հայաստան - Թուրքիա յարաբերութիւններու քննարկումը, յատկապէս Բալանտայի մայրաքաղաքին մէջ տեղի ունեցած իրադարձութիւնները, ըսաւ Օսկանեան: Զբացատրելով Միացեալ Նահանգներու եւ Եւրոպական Միութեան ազդեցութիւնը՝ Վարդան Օսկանեան յարաբերութիւններու հաստատման համար: «Զեմարկուեցան Հայաստան - Թուրքիա յարաբերութիւններու քննարկումը, յատկապէս Բալանտայի մայրաքաղաքին մէջ տեղի ունեցած իրադարձութիւնները, ըսաւ Օսկանեան: Զբացատրելով Միացեալ Նահանգներու եւ Եւրոպական Միութեան ազդեցութիւնը՝ Վարդան Օսկանեան յարաբերութիւններու հաստատման համար: «Զեմարկուեցան Հայաստան - Թուրքիա յարաբերութիւններու քննարկումը, յատկապէս Բալանտայի մայրաքաղաքին մէջ տեղի ունեցած իրադարձութիւնները, ըսաւ Օսկանեան: Զբացատրելով Միացեալ Նահանգներու եւ Եւրոպական Միութեան ազդեցութիւնը՝ Վարդան Օսկանեան յարաբերութիւններու հաստատման համար: «Զեմարկուեցան Հայաստան - Թուրքիա յարաբերութիւններու քննարկումը, յատկապէս Բալանտայի մայրաքաղաքին մէջ տեղի ունեցած իրադարձութիւնները, ըսաւ Օսկանեան: Զբացատրելով Միացեալ Նահանգներու եւ Եւրոպական Միութեան ազդեցութիւնը՝ Վարդան Օսկանեան յարաբերութիւններու հաստատման համար: «Զեմարկուեցան Հայաստան - Թուրքիա յարաբերութիւններու քննարկումը, յատկապէս Բալանտայի մայրաքաղաքին մէջ տեղի ունեցած իրադարձութիւնները, ըսաւ Օսկանեան: Զբացատրելով Միացեալ Նահանգներու եւ Եւրոպական Միութեան ազդեցութիւնը՝ Վարդան Օսկանեան յարաբերութիւններու հաստատման համար: «Զեմարկուեցան Հայաստան - Թուրքիա յարաբերութիւններու քննարկումը, յատկապէս Բալանտայի մայրաքաղաքին մէջ տեղի ունեցած իրադարձութիւնները, ըսաւ Օսկանեան: Զբացատրելով Միացեալ Նահանգներու եւ Եւրոպական Միութեան ազդեցութիւնը՝ Վարդան Օսկանեան յարաբերութիւններու հաստատման համար: «Զեմարկուեցան Հայաստան - Թուրքիա յարաբերութիւններու քննարկումը, յատկապէս Բալանտայի մայրաքաղաքին մէջ տեղի ունեցած իրադարձութիւնները, ըսաւ Օսկանեան: Զբացատրելով Միացեալ Նահանգներու եւ Եւրոպական Միութեան ազդեցութիւնը՝ Վարդան Օսկանեան յարաբերութիւններու հաստատման համար: «Զեմարկուեցան Հայաստան - Թուրքիա յարաբերութիւններու քննարկումը, յատկապէս Բալանտայի մայրաքաղաքին մէջ տեղի ունեցած իրադարձութիւնները, ըսաւ Օսկանեան: Զբացատրելով Միացեալ Նահանգներու եւ Եւրոպական Միութեան ազդեցութիւնը՝ Վարդան Օսկանեան յարաբերութիւններու հաստատման համար: «Զեմարկուեցան Հայաստան - Թուրքիա յարաբերութիւններու քննարկումը, յատկապէս Բալանտայի մայրաքաղաքին մէջ տեղի ունեցած իրադարձութիւնները, ըսաւ Օսկանեան: Զբացատրելով Միացեալ Նահանգներու եւ Եւրոպական Միութեան ազդեցութիւնը՝ Վարդան Օսկանեան յարաբերութիւններու հաստատման համար: «Զեմարկուեցան Հայաստան - Թուրքիա յարաբերութիւններու քննարկումը, յատկապէս Բալանտայի մայրաքաղաքին մէջ տեղի ունեցած իրադարձութիւնները, ըսաւ Օսկանեան: Զբացատրելով Միացեալ Նահանգներու եւ Եւրոպական Միութեան ազդեցութիւնը՝ Վարդան Օսկանեան յարաբերութիւններու հաստատման համար: «Զեմարկուեցան Հայաստան - Թուրքիա յարաբերութիւններու քննարկումը, յատկապէս Բալանտայի մայրաքաղաքին մէջ տեղի ունեցած իրադարձութիւնները, ըսաւ Օսկանեան: Զբացատրելով Միացեալ Նահանգներու եւ Եւրոպական Միութեան ազդեցութիւնը՝ Վարդան Օսկանեան յարաբերութիւններու հաստատման համար: «Զեմարկուեցան Հայաստան - Թուրքիա յարաբերութիւններու քննարկումը, յատկապէս Բալանտայի մայրաքաղաքին մէջ տեղի ունեցած իրադարձութիւնները, ըսաւ Օսկանեան: Զբացատրելով Միացեալ Նահանգներու եւ Եւ

ՀԱՅ ԴԱՏ

ՀԱՅ ԴԱՏ

ՆՃՍԱՐ

«ԹՈՒՐՔՈՑԻԼԻԱ»

«Եթե անմարդաբնակ կղզիի մը մէջ գտնուէի, եւ միայն մէկ հոգի ըլլար հետս, իրավիճակի մը մէջ, ուր կենակցութիւնն ու, ի հարկին, փիլիսոփայական մտեցումը մեծ կարեւորութիւն ունենային, ինքզինքս բախտաւոր կը զգայի, եթէ հետս եղող անձը թուրք մը ըլլար»:

Ահա այս տողերով կը սկսի ոմն Թիւրքիւ Վարատարեանի մէկ յօդուածը, որ լոյս տեսած է հեղինակաւոր մամուլի «Ներկայացուցիչ»-ը: Երբեք նկատուող «Նուր Սթրիթ ձրուներ»-ի 14 Մայիսի թիւին մէջ: Յօդուածագիրը կ'ըսէ, թէ ինք հիացմունք ունի Թուրքիոյ նկատմամբ եւ թէ Թուրքիան շահագործումի համար չէ, որ Միացեալ Նահանգներու դաշնակից է, այլ այդ գործակցութիւնը կը յարատեւէ, որովհետեւ Թուրքիան կ'ուզէ այդ մէկը: Սակայն, դիտել կու տայ Վարատարեան: Կան «հայկական եւ յունական կազմակերպութիւններ, որոնք իրենք գիրքեր գնուիրած են Թուրքիոյ անունը վարկաբեկելու աշխատանքին»: Վարատարեան կոչ կ'ուզէ ամերիկացիներուն՝ պաշտպանելու Թուրքիոյ շահերը: «Այն ամերիկացիները, որոնք կը ներկայացան իրբեւ Իսրայէլի բարեկամներ, պետք է ներկայացան նաեւ իրբեւ Թուրքիոյ բարեկամներ»,

կ'ըզրակացնէ ան:

Թիւրքիւ Վարատարեան, անկախ իր պատկանելիութեան, Թուրքիոյ հիացած անձ մը կը թուի ըլլալ: Փաստօրէն «անմարդաբնակ կղզիի» մը մը կը յիշուի: Կարելի է յարգելի պրն. Վարատարեանին առաջարկել քանի մը անուններ. օրինակի համար, Թալէթ փաշա մը լաւ ընկերակից կրնար ըլլալ՝ պատմելով մէկուկէս միլիոն հայեր բնաջնջելու իր «հերոսութիւնները» մասին: «Հիանալի երկիր»էն նոր անուններ եւ կրնան հանելի թուի Վարատարեանին՝ քիւրտեր ջարդող թուրք գիւնդարակներ, ցեղասպանութեան ուրացումի արշաւ կատարող դիւանագետներ, խօսքի ազատութիւնը ճնշող օրովարներ... Փաստօրէն հայկական եւ յունական լոպիները կարիքը չունին Թուրքիոյ անունը վարկաբեկելու. այդ մէկը հետեւողականօրէն կը կատարուի ինքնին Թուրքիոյ ղեկավարութեան կողմէ՝ յաչ միջազգային հանրային կարծիքին եւ իրականութիւնները տեսնելու չուզող պրն. Վարատարեաններուն:

ԽԱԶԻԿ ՄՈՒՐԱՍՏԵԱՆ

ԹՐԵԱԿԱՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻ ՍԸ ԸՆԹԱՅԵՆ՝ ՓՐՈՓ. ՄԸՔՔԱՐԹԻ ԴԱՐՁԵԱԿ ԿԸ ՆԵՆԳԱՓՈԽԵ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԿԸ ՁԵՂԾԵ ԻՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Միացեալ Նահանգներու Լուիզիանա նահանգի Վաշինգտոն քաղաքի Մըքքարթի թուրքիոյ նտիթէֆէ համալսարանին կողմէ կազմակերպուած համագումարի մը ընթացքին, վերջերս, հայերը «յանցաւոր» նկատեց 1915ի «ղէպեքուց» համար: Համագումարին նիւթն էր՝ «Ինչ է ճշմարտութեան բաժինը Հայկական Յեղասպանութեան պնդումներուն մէջ»:

Համագումարին իրենց մասնակցութիւնը բերին Ազգայնական արտաքին գործոց նախկին նախարար Թեֆիք Քասէմ եւ թուրք պատմաբաններ ու ակադեմիկոսներ:

Փրոֆ. Մըքքարթի յերիւրանքներով լեցուն իր զեկուցումին մէջ պնդեց, որ հայերը «յանցաւոր էին» թուրքերու եւ հայերու միջեւ ստեղծուած բախումներուն համար:

Ան նշեց, որ ուսուցիչները կ'ստեղծուած ընթացքին հայերը կանգնեցան ուսուցչու կողքին եւ գործեցին իրենց երկրին դէմ:

Թուրքիոյ ջերմ պաշտպան Մըքքարթի իր խօսքին մէջ նաեւ յայտնեց, թէ ներկայիս իրբեւ Հայաստանի ծանօթ տարածքները ուսուցչու գրաւուած են առաջ «թրքական տարածքներ էին» եւ «հայերը մեծամասնութիւն չէին կազմէր» Հարաւային Կովկասի մէջ: «Հայերը Օսմանեան պետութեան կը պահանջէին այնպիսի հողեր, որոնց բնակչութեան միայն 20 առ հարիւրը կը կազմէին», նշեց ան եւ աւելցուց, որ հայերու նպատակն էր վերոյիշեալ հողերուն վրայ Հայաստան ստեղծել եւ մեծամասնութիւն դառնալ, իսկ այս նպատակները իրագործելու միակ միջոցները...

սպանութիւնն ու աքսորն էին: Փրոֆ. Մըքքարթիի համաձայն, իրբեւ թէ հայերը նահանջի ընթացքին սկսան սպաննել զիւրերու բնակիչները: Հայերն էին, որոնք սկսան սպաննել: Թուրքերը հայերու վրայ չյարձակեցան. անոնք միայն պատասխանեցին հայերու յարձակումներուն: Թուրքերը չէին, որ սկսան արիւնահեղութեան:

Համագումարին ընթացքին խօսք առաւ նաեւ Ազգայնական արտաքին գործոց նախկին նախարար Քասէմ, որ յայտնեց, թէ հայերուն նպատակն է «բունազրուել բազմաթիւ հողեր եւ անոնց վրայ հաւաքել աշխարհացրիւ հայերը: Իսկ երբ անոնք հասկցան, որ չեն կրնար այս նպատակը իրականացնել ահաբեկչութեան միջոցով, անոնք սկսան զանազան երկիրներու խորհրդարաններէն ներս թափանցել եւ ընդունելի դարձնել այն վարկածը, թէ 1915ի տեղահանութիւնը ցեղասպանութիւն մըն է», ըսաւ Քասէմ:

ՀԱՅ ԵՒ ԹՈՒՐՔ ԳԻՏԱԺՈՂՈՎ

10 - 11 Մայիսին Դանիոյ մէջ տեղի ունեցաւ հայ եւ թուրք պատմաբաններու «Հայկական Հարց» պնդումներ եւ մերժումներ» գիտաժողովը:

Գիտաժողովին հայութեան կողմէ մասնակցեցան փրոֆեսորներ Վահագն Տատրեան եւ Ռիչըրտ Յովհաննէսեան, իսկ թրքական կողմէն՝ խորհրդարանի պատգամաւորներ՝ Պիւլէնթ Աքարճալը, Պայրամ Յրաթ Եազըլի եւ նախկին դիւանագետ՝ Պուլաթ Թաճար:

Գիտաժողովին առաջին օրը ելոյթ ունեցան Տատրեան եւ Յովհաննէսեան, որոնք ներկայացուցին Հայկական Յեղասպանութեան անհրաժեշտ փաստերը:

Գիտաժողովին երկրորդ օրը ելոյթ ունեցան թուրք պատգամաւորները, որոնք յայտնեցին, թէ Հայկական Յեղասպանութեան իր պնդումներով Սփիւքա-հայութիւնը «կը կործանէ» Հայաստանի Հանրապետութիւնը:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԽՐԵՍՏՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ ՈՒՄՈՒՄՆԱՍԻՐՈՂ ԿԵՂՈՆԻ (RAA) ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆՆԵՐԻ ՎԻՃԱԿԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՐԵՒԱՆ ԵՐԿՐՆԵՐՈՒՄ - ԱԶՐՊԵՅՃԱՆ -

Հայկական մշակութային դարաւոր կոթողներուն հանդէպ ի գործ դրուած դրեական ոչնչացումն եւ իւրացման պետական քաղաքականութեան անդրադառնալէ ետք («Ազգակ», 17 Մայիս 2002), այսօր կը ներկայացնեն Հայկական Ճարտարապետութիւնը Ուսումնասիրող Կեղոնի (RAA) տեղեկագիրին երկրորդ բաժինը, որ ընդհանուր ուրուագիւծը կը կատարէ «արեւելեան կողմն աշխարհի», երկար ժամանակ Ազգայնական տիրապետութեան ենթակայ հայկական մշակութային կոթողներու տխուր վիճակին:

Գիտ եկեղեցին 1274 թուականին միանգամայն անվնաս ու կանգուն էր մինչեւ 1950ականների վերջերը: Այժմ՝ հիմնաւեր:

Գետամիջոց վանքը (1301 թուական) քանդել են 1960ական թուականին, այդ քարերով կառուցել մի քանի բնակելի տուն ու ճրագ գիւղի դպրոցի շէնքը: Վերջինիս պատերի մէջ դեռեւս նկատուած է մի վիճագրի 22 բեկոր:

Քարվաճառի շրջանի Եղեզնուտ (Ղամշի) գիւղից 2 քմ. հարաւ - արեւմուտք գտնուող եկեղեցին (ԺԲ. - ԺԳ. դար) պայթեցուցել է 1983 թ.:

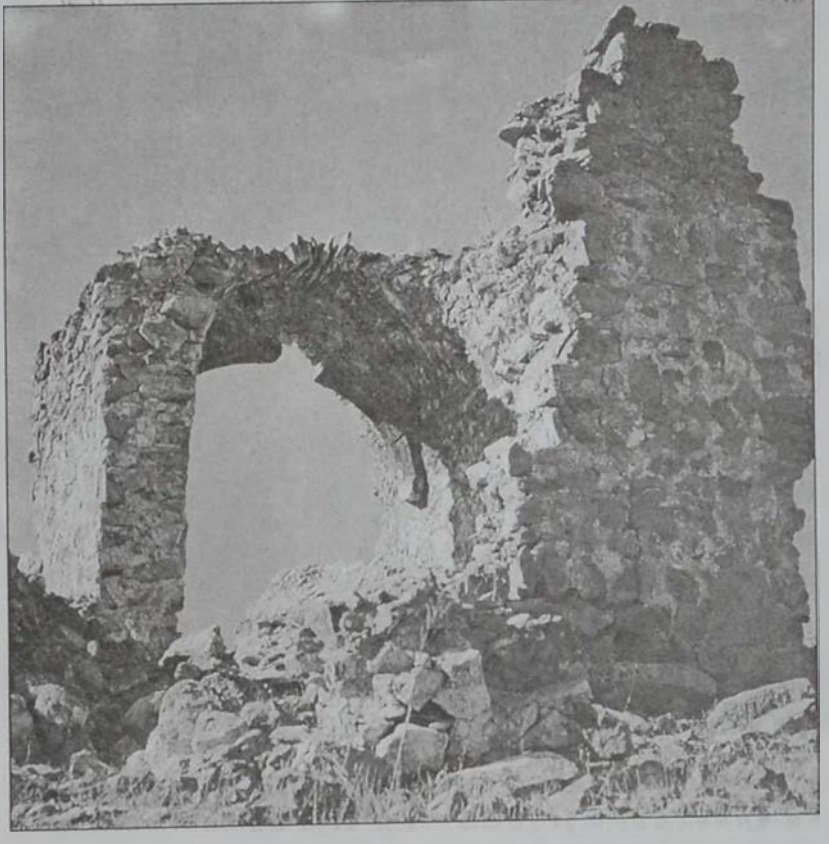
1970 - 1980ական թ. տեղահանուել ու կոտորատուել են Աղղայա գիւղի եզրին գտնուող ԺԲ. - ԺԳ. դարերի գերեզմանոցի բոլոր խաչքարերը:

Քաշաթաղի (նախկին Լաչին) շրջանի Առաքելոց (Արոխլու) եւ Մովսիսաշէն (Քիւրտ - Հաճի) գիւղերի միջեւ կառուցուած ԺԳ. դարու եկեղեցին 1983 թ. պայթեցուցել է:

Քաշաթաղի շրջանի Հարար (ներքին Փարաշան) գիւղի հարաւարեւմտեան եզրին գտնուող գերեզմանոցի (ԺԲ. - Ի. դար) տարածքը 1970 - 1980ական թ. հարթեցրել են եւ տեղում կառուցել անասնապահական համալիր:

Չանգելախից հիւսիս, Սուսանսար անտառապատ լեռնաշղթայի վրայ, Գրհամ բերդի հարեւանութեամբ գտնուող միջնադարեան «Օհանա եղջին» պայթեցուցել է վերջին տարիներին:

Ճեպրայիլի շրջանի Հին թուրք գիւղի եկեղեցին (ԺԲ. - ԺԳ դար) քանդել են 1970ական թ.,

Ազգայնական կողմ պայթեցուած ու քանդուած եկեղեցի (ԺԲ. - ԺԳ. դար) Լաչինի շրջանի Բիւրտ Հաճի եւ Արոխլու գիւղերում միջեւ:

Իսկ քարերն օգտագործել դպրոցի սանդուղքների շինարարութեան ժամանակ:

Վանքասարի եկեղեցին (Չ. - Է. դար) «վերականգնելու» անուան տակ այլափոխուել է 1980ական թ. կէսերին, իսկ պահպանուած միակ խաչքարը փոխադրուել Աղտամի բացօթեայ թանգարանի «Աղուանական» յուշարձան:

Գետաբէկի շրջանի Ղալաքեանդ գիւղում գտնուող 12 եկեղեցիները թ. - ԺԱ. դար պահպանուել է միայն մէկը, այն էլ կիսաւեր վիճակում:

Դաշքեսանի շրջանի Բանանդ գիւղից 8 քմ. հարաւ գտնուող թ. - ԺԱ. դար եկեղեցին 1986 - 1987 թ. աւերել են, իսկ քարերը՝ 1991 թ. ձորով:

Դաշքեսանի շրջանի Յնծահալ գիւղի ԺԶ. - ԺԷ. դար եկեղեցին 1960ականներին հիմքից

ՉՈՄՄՔԻ ՄԱՍԱԶՈՒՍԷՑԻ ՄԷՋ

Մասաչուսեցի Հայ Դատի Յանձնախումբին նախաձեռնութեամբ, ամերիկացի ծանօթ մտաւորական Նոամ Չոմսքի Յունիս Դին ելոյթ պիտի ունենայ Ուոթերթաունի Հայ Մշակութային եւ կրթական կեդրոնին մէջ: Չոմսքի, որ ծանօթ է Միացեալ Նահանգներու արտաքին քաղաքականութեան հանդէպ ունեցած իր քննադատական կեցուածքով եւ Միջին Արեւելքի մասին իր իւրայատուկ տեսակետներով, պիտի խօսի կեդրոնական Ասիոյ արեւմտեան շրջանին մէջ ամերիկեան քաղաքականութեան, ինչպէս նաեւ թուրքիոյ մէջ խօսքի ազատութեան եւ քիւրտերու կացութեան մասին:

Advertisement for Mano Plus giftware. It features several images of kitchen items like a clock, a toaster, a coffee maker, and a kettle. The text includes 'mano plus snid ouwe', 'Gifware', and '03/388708-Fax:01/489659 e-mail: manoplus@dm.net.lb'.

«ԱԶԳԱԿ»Ի ՀԵՌԱԶԱՅՆԻ ԹԻԻԵՐԸ «ԱԶԳԱԿ»ի հետ կապուելու համար հեռաձայնել հետեւեալ թիւերուն. -258526, 260115 եւ 241274:

www.hamazkayin.com Ծարը՝ էջ 8

Միջազգային Քաղաքական Կեանք

Ժապախի գաղթականացի մեջ պաղեստինցի մանուկ մը նստած՝ արեւմտեայ Գերիլուած սատիճաններու վրայ:

ՅԻՇԵՑԻՔ ՊԱՂԵՍՏԻՆՑԻՆԵՐԸ

Այս միջոցին սպաննուած պաղեստինցիներուն թիւը 1286 է, որմէ 83,8 առ հարիւրը քաղաքացիներ են: Մնացեալ տոկոսը՝ 208 հոգին, անդամ է պաղեստինեան ոստիկանութեան եւ ապահովական ուժերուն: Հաւանաբար այս պատճառով է, որ Եսաէր Արաֆատ դժուարութիւն կ'ունենայ ահաբեկիչները հակակշռելու:

Այս անմեղ մարդոց, կիներուն եւ երեխաներուն զանգուածը սպաննուած է Իսրայէլեան Պաշտպանութեան Ուժերուն, գրաւեալ շրջաններուն մէջ հաստատուած հրետաններուն եւ նաեւ սովորական իսրայէլացիներուն կողմէ: Յայտնապէս, պաղեստինցիներ սպաննուած եղանակն է այս:

Իսրայէլի վարչապետ Արիէլ Շարոն ըսած է, թէ նոյն ժամանակաշրջանին սպաննուած են 419 իսրայէլացիներ, թէ եւ ան նկատի կ'առնէ նաեւ վերջին ներխուժումին ընթացքին սպաննուած զինուորները՝ իսկ եւ չեմ հաշուեր այդ ներխուժումին զոհ գացած պաղեստինցիները, որովհետեւ վերջնական յստակ թիւ չկայ: Իսրայէլի մէջ Շարոն ճանչցուած է իբրեւ մարդ մը, որուն խօսքին կարելի չէ վստահիլ (իսրայէլեան օրաթերթի մը մէջ կարդացի Շարոնի ստախոսութեան մասին յօդուած մը): Բայց եւ այնպէս, հաւատարմ իր ըսած թիւին (419) եւ կը տեսնենք, թէ իսրայէլացիները եռապատիկ թիւով պաղեստինցիներ սպաննած են:

Վստահ եմ, որ պաղեստինցիները երախտապարտ պիտի ըլլան, եթէ քանի մը ամբողջական ընդունին, որ իրենց կեանքը իսրայէլացիներու կեանքին չափ թանկագին է: Պաղեստինցիները այլեւ յոյս չունին Միացեալ Նահանգներու կառավարութենէն, որ իրենց գոհրուած նկատմամբ այնքան «սակրցող» վերաբերում ունեցած է, որքան՝ Շարոնը:

Սակայն հարցում մը ունիմ. եթէ իսրայէլ սպաննած է եռապատիկ թիւով պաղեստինցիներ, որոնց կարեւոր մէկ մասը անգին քաղաքացիներ, իսկ մնացեալը՝ միայն ստոր-

ճանակով զինուած ոստիկաններ, ի՞նչպէս կ'ըլլայ, որ իսրայէլ կը պաշարի «իր գոյատեւումին համար»: Ըստ վարչապետին, իրականութիւնը այդպէս է: Մեծ թիւով ամբողջական ահաբեկիչներ եւս նոյնը կը հաստատեն: Ինչ որ կ'ուզեմ գիտնալ, այն է, թէ ի՞նչպէս յուսահատ քանի մը պատանիներ տունը պատրաստուած իրենց զէնքերով կրնան սպառնալ գոյատեւման ազգի մը, որ Միջին Արեւելքի ամէնէն հզօր զինուորական ուժն է:

Պի. Պի. Սի.ի վերջերս հրատարակած մէկ տեղեկատուութեան համաձայն, Իսրայէլ ունի հետեւեալները. 134 հազար բանակային ընդհանուր, 32 հազար օդուժի, 7 հազար ծովուժի զինուորներ եւ 8 հազար սահմանային ոստիկաններ: Կան 400 հազար բանակային, օդուժի 20 հազար եւ ծովուժի 5 հազար պահեստի զինուորներ: Առաւել, իսրայէլ ունի պատերազմական 440 օդանաւեր, 3900 թնդանօթներ, 130 ուղղաթիւներ, 9600 ռմբածիղներ եւ 100 կամ աւելի կորիզային ռումբեր:

Նկատի ունենալով, որ պաղեստինցիները բանակ, օդուժ, ծովուժ, օդանաւ, թնդանօթ, ուղղաթիւ եւ կորիզային ռումբեր չունին, կարելի է զարմանալ, թէ այդ անպայտան քաղաքացիները ի՞նչպէս կրնան սպաննալ իսրայէլի գոյութեան: Կարելի է ենթադրել, որ ամբողջացի եւ իսրայէլացի քաղաքագէտները կը ստեն:

Կը կարծեմ, թէ իսրայէլացի արձակագէտները հրահանգ ստացած են սպաննելու այդ բոլոր երեխաները, որովհետեւ պաղեստինցի երեխաները աշխարհի ամէնէն կտրիճ երեխաներն են: Բնաւ չեմ լսած երեխաներու այլ խմբակի մը մասին, որ այդ ձեւով կրնայ վայելցնել ամբողջ ազգ մը:

ԶԱՐԵԼ ԹԻՉ

Համացանցի «Քառուճորփանչ» կայք

ԻՍՐԱՅԷԼԵԱՆ 3ԱՐԶԱԿՈՒՄԻՆ ՎՆԱՍՆԵՐԸ ԿԸ ԳՆԱՀԱՏՈՒԻՆ 361 ՄԻԼԻՈՆ ՏՈԼԱՐ

Վերջին տարեկան ֆոնտեր կազմող միջազգային ներդրումները Այսր-յորդանանի դէմ իսրայէլեան նորագոյն յարձակումին պատճառով նիւթական վնասը կը գնահատեն մօտաւորապէս 361 միլիոն տոլար:

Վնասին գնահատականը կատարեցին Միջազգային Դրամատուները, ՄԱԿի գնահատման գործակալութիւնները, Եւրոպական Միութիւնը, Միացեալ Նահանգներու Միջազգային Բարգաւաճման Գործակալութիւնը (USAID) եւ Քանադայէն, Դանիայէն, Յոնոնցիայէն, Գերմանիայէն, Իտալիայէն, Ժապոնիէն, Հոլանտայէն եւ Նորվեգիայէն պաշտօնատարներ՝ պաղեստինեան իշխանութեան հետ համագործակցութեամբ:

Գնահատականը, որ չ'ընդգրկելու եկամտի աւելի մեծ վնասները, առաջին փորձն է ճշդելու տարողութիւնը այն վնասին, զոր իսրայէլեան ուժերը պատճառեցին՝ մտնելով այսր-յորդանանեան 6 քաղաքներ եւ այլ գիւղեր, արշաւի մը ընթացքին, որ սկսաւ Մարտ 29ին Ռամալլայի մէջ եւ վերջ գտաւ Ուր-բաթ, 10 Մայիսին, Բեթ-ղեզէմի մէջ:

Իսրայէլի մէջ կատարուած անձնասպանական քանի մը գործողութիւններէ ետք սկսած յարձակումին յայտարարուած նպատակն էր ձերբակալել յարձակումներ կատարող զինեալները եւ պաղեստինեան քաղաքներուն մէջ կործանել այն, ինչ որ վարչապետ Արիէլ Շարոն կոչեց «հաւանաբարական ենթակառուց»: Այս գործողութեան ընթացքին հարիւրաւոր տուններ, գրասենեակներ եւ խանութներ վնասուեցան կամ կործանեցան, ճամբաներ անգործածելի դարձան թնդանօթներու կողմէ, ելեկտրակայանութեան եւ հեռաձայնի կապեր խզուեցան, ջուրի խողովակներ քանդուեցան եւ ինքնաշարժներ կոտորուեցան:

Նուիրատուները ընդհանուր վնասը գնահատեցին 361 միլիոն տոլար՝ բաղադրուած մը Սեպտեմբ-

բեր 2000ին սկսած պաղեստինեան իսրայէլեան տարածափն ճակատին 15 ամիսներուն 305 միլիոն տոլարի վնասին:

Նուիրատուներու համաձայն, իսրայէլեան նորագոյն յարձակումին ամէնէն շատ վնասուողները եղած են սեփական գործարարական նախաձեռնութիւնները՝ 97 միլիոն տոլար, որմէ 50 միլիոն տոլարը շէնքերուն եւ անհրաժեշտ կազմածներու, ինչպէս նաեւ վաճառքի ցուցակներու կորուստի վնասներու պատճառով է:

Ճամբաներու վնասը գնահատուած է 64 միլիոն տոլար, բնակարաններունը՝ 66 միլիոն տոլար եւ մշակութային վայրերունը՝ 48 միլիոն տոլար: Նապոլուսի շրջանը ենթարկուած է ամէնէն ծանր ռմբակոծումին՝ 83 միլիոն տոլար արժող վնասներով: Վնասները կերտուեցան են հին քաղաքին եւ կռիւի հիմնական շրջանին վրայ, ուր պատմական շէնքեր, մզկիթ մը, հանրային հին քաղաք մը եւ օճաթի գործարաններ կործանուած են: Նուիրատուներ կ'ըսեն, թէ այդ բոլորին

մատան Այսր-յորդանանի եւ կազայի գրասենեակի տնօրէն Նայմը Ռոպըրթսընը, թէ նուիրատուները արդէն իսկ խոստացած են սկզբնական 150 միլիոն տոլարի գումար մը՝ անյետաձգելի նորոգութիւններու համար: Իսկ վնասին մեծ մասը կրնայ դարձանուիլ մէկ տարեկան: Ան կ'աւելցնէ, թէ օժանդակութիւնը պէտք է ամբողջովին յատկացնել համարակարանային վնաս:

Պաղեստինեան կառավարութեան նստավայր Ռամալլայի մէջ թիւներու գրասենեակներ կողպտուած են եւ համակարգիչներ, տեյքըյէյներ ու գրասենեակային այլ պիտոյքներ ջարդ ու փշուր եղած են: Վնասուած գրասենեակներուն նորոգութիւնը կը կարօտի 9,5 միլիոն տոլարի, մինչ քաղաքին կրած ընդհանուր վնասները, ներառեալ 350 ինքնաշարժներու խորտակումը, կը գնահատուին 51 միլիոն տոլար:

Միջազգային Դրամատուները կը կարծեն, որ իսրայէլեան կառավարութիւնը չ'ապահովեց իր պարտքերը: Անոնք կը յայտարարեն, որ «Եթէ այս երկուքը չ'ընդունին, պաղեստինեան տնտեսութեան զարգացման ամէնէն մեծ արգելքները: Անոնք կը յայտարարեն, որ «Եթէ այս երկուքը չ'ընդունին, պաղեստինեան տնտեսութիւնը պիտի չ'ազդուրուի»:

Միջազգային Դրամատուները կը կարծեն, որ իսրայէլեան կառավարութիւնը չ'ապահովեց իր պարտքերը: Անոնք կը յայտարարեն, որ «Եթէ այս երկուքը չ'ընդունին, պաղեստինեան տնտեսութեան զարգացման ամէնէն մեծ արգելքները: Անոնք կը յայտարարեն, որ «Եթէ այս երկուքը չ'ընդունին, պաղեստինեան տնտեսութիւնը պիտի չ'ազդուրուի»:

Միջազգային Դրամատուները կը կարծեն, որ իսրայէլեան կառավարութիւնը չ'ապահովեց իր պարտքերը: Անոնք կը յայտարարեն, որ «Եթէ այս երկուքը չ'ընդունին, պաղեստինեան տնտեսութեան զարգացման ամէնէն մեծ արգելքները: Անոնք կը յայտարարեն, որ «Եթէ այս երկուքը չ'ընդունին, պաղեստինեան տնտեսութիւնը պիտի չ'ազդուրուի»:

Միջազգային Դրամատուները կը կարծեն, որ իսրայէլեան կառավարութիւնը չ'ապահովեց իր պարտքերը: Անոնք կը յայտարարեն, որ «Եթէ այս երկուքը չ'ընդունին, պաղեստինեան տնտեսութեան զարգացման ամէնէն մեծ արգելքները: Անոնք կը յայտարարեն, որ «Եթէ այս երկուքը չ'ընդունին, պաղեստինեան տնտեսութիւնը պիտի չ'ազդուրուի»:

ՔՈՒՊԱՅԻՆ ՆԿԱՏԱՄԱՐ ՊՈՒՇԻ ՍԵԱԼԸ

Երբ հարցը կը վերաբերի Պուշին վարչակարգին կողմէ «վտանգաւոր» նկատուող պետութիւններուն, Միացեալ Նահանգներու արտաքին քաղաքականութիւնը կարելի է բնորոշել հետեւեալ ձեւով. «փաստեր» կեղծել եւ ապա պատերազմի փող հնչեցնել: Անոնք, օրինակի համար, Քուպայի այժմու իրավիճակը: Մարայեղ աշակողմեանները գոհացնելու ճիգով մը Պուշին վարչակարգը մեծ սխալ մը գործեց անցեալ շաբաթ՝ կատարելով անհիմն յայտարարութիւն մը, թէ Ֆիտէլ Քասթրոյի Քուպայի կենսաբանական զէնքեր կը մշակէ իրեն եւ «վտանգաւոր» նկատուող այլ պետութիւններու համար:

Պուշին վարչակարգին միջազգային անվտանգութեան պատասխանատու ձոն Պոլթընն էր, որ պաշտօնապէս այս ամբաստանութիւնը ուղղեց Քուպայի եւ զարմանալի չէ, որ Պոլթըն իր այս ամբաստանութիւնը կատարեց «Աւանդներու հիմնարկ»ին համար տրուած դասախօսութեան մը ընթացքին: Հիմնարկը ուսումնասիրութիւններ կատարող գերպահպանողական խմբաւորում մըն է:

Մինչ հիմնարկին անդամները գոհունակութեամբ եւ հրեւոյնքով կ'ընկալէին Պոլթընի խօսքերը, միջազգային հանրութիւնը անգամ մը եւս ականատես եղաւ Պուշին արտաքին «ցեխոտ» քաղաքականութեան: Հետեւողները գոհ պահելը ընդունելի է, բայց ոչ ի գին փաստեր յերկրելու՝ յատկապէս աշխարհի մը մէջ, որ լեցուն է ծայրայեղութիւններով եւ սուտերով:

Հետաքրքրական է, որ նախկին նախագահը՝ ձիմի Քարթըրն էր այս քարոզչութիւնը ձեռնդրեցողը՝ Քուպայ իր այցելութեան ընթացքին յստակ դարձնելով, որ Պուշին վարչակարգը իրեն ոչ մէկ ձեւով հիմնաւորած էր այս ամբաստանութիւնը:

«Նման որեւէ ամբաստանութիւններ կամ հարցադրումներ չ'կան», ըսաւ Քարթըրը քուպացիներու հաւաքի մը ընթացքին: «Ես իրենց մէկէ աւելի անգամներ հարց տուի, եթէ Քուպայ այլ երկիրներու կը փոխանցէ ճակատագրական նպատակին համար օգտագործելի տեղեկութիւններ, եւ մեր անվտանգութեան մասնագէտներուն պատասխանը ոչ էր», շեշտեց ան:

Նոյնիսկ արտաքին գործոց նախարար Քոլին Փաուըլը հարկ զգաց մեղմացնելու Պոլթընի պնդումները: «Մենք չ'ընքնք, թէ Քուպայ անգամ մը իր պարզապէս յայտնեցինք, թէ կարելիութիւնը եւ կարողութիւնը ունի այդ ուղղութեամբ ուսումնասիրութիւններ կատարելու», յայտնեց ան:

Քարթըրը աշակողմեաններու կողմէ սուր քննադատութեան ենթարկուեցաւ հեռատեսիլի եւ ձայնափութի ծրագրներուն ընթացքին: Աշակողմեանները կ'ուզեն «վտանգ» իբր խաղաղ քաղաքական անձնաւորութիւններ ունենալ, եւ իրենց համար Քասթրո տասնամեակներէ ի վեր այդ դերը ստանձնած էր, հակառակ այն իրողութեան, որ Քասթրոյի ուղղուած ամբաստանութիւնները յաճախ ճշմարտութենէն շատ հեռու եղած են: Կը թուի, թէ հակահամայնավարութիւնը շատ աւելի դանդաղ կերպով կը մեռնի, քան ինքը՝ համայնավարութիւնը:

Հետաքրքրական է նաեւ նշել, թէ անգամ մը եւս Փաուըլի արտաքին գործոց նախարարութիւնը որոշ հեռաւորութիւն կը պահէ իր եւ Պուշին վարչակարգին քարոզչական փոխանակումները:

Փաուըլ միակ անձն էր Պուշին վարչակարգին, որ Սատտամ Հիւսէյնի նկատմամբ տրամաբանական կեցուածք որդեգրած էր: Երբ անցեալ տարի աշակողմեաններ իրաքի դէմ պատերազմի փողերը կը հնչեցնէին, Փաուըլն էր, որ մատնանշեց ծոցի երկրորդ պատերազմ մը մղելուն վտանգները: Այժմ, երբ նոյն այդ աշակողմեանները իրենց ականարկը ուղղած են դէպի իրենց մէկ այլ թշնամին՝ Քասթրո, Փաուըլ անգամ մը եւս կը փորձէ մեղմացնել իր վարչակարգին քարոզչական փոխանակումները:

Վերջապէս, չմոռնանք, որ ձորեղ Պուշ շատ բան սորված կը թուի ըլլալ իր հօրմէն, որ գլխաւորած է իրաքի մասին մեծ սուտեր յերկրորդ վարչակարգ մը: Հայր Պուշին վարչակարգի օրերուն ամբաստանութիւններու շարք մը կար իրաքի մէջ քիմիական եւ կենսաբանական զէնքերու պատրաստութեան, ինչպէս նաեւ՝ քանդիչ զէնքերով մինչեւ իսկ նորածններու սպանութեան մասին:

Հետագային բացայայտեցաւ, որ այդ ամբաստանութիւններէն ոմանք մեծ մասամբ յերկրանշներ էին, սակայն ամբողջացի ժողովուրդին հօրը չէր եւ հետաքրքրուած ալ չէր ճշմարտութեամբ:

Պուշ կը վարէր վտանգաւոր արտաքին քաղաքականութիւն մը, որ կրնայ ականատես Միացեալ Նահանգներու վստահութիւնը: Կ'ուզեմ ըսել, թէ Պուշ աւելի խոհեմ պէտք է ըլլայ, սակայն ի վերջոյ ան այն նախագահն է, որ յառաջ կը մղէ իր «Պուշի ուսումնքը», որ ապուշ կերպով աշխարհը կը բաժնէ երկու գոյնի. ճերմակ, եթէ մեր հետն է, սեւ՝ եթէ մեր դէմն է:

ՄԱՅՔԸԸ ԳՈԼՊԻ

Համացանցի «Քառուճորփանչ» կայք

ՀԱՍՐԻԿ ՍԱՍՈՒՆԵԱՆԻ ՀԱՍՅԵԼ

HAMPIG SASSOUNIAN

CSP - L.A.C. B - 5 - 131 44750

60-TH ST. WEST LANCASTER, CA, 93536 — USA

ԾԱՆՈՒՅՈՂՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱԼ

«Ազգակ»ի մէջ ազգային կամ առեւտրական ծանուցումներ հրատարակել փափաքողներէն կը խնդրուի ծանուցումի բնագիրը ընթերցելի գիրով (հաստատութեան պարագային՝ նախընտրաբար պաշտօնական թուղթի վրայ, եւ՝ հաստատուած) ներկայացնել «Ազգակ»ի ծանուցումներու գրասենեակը:

ԱՍՏՂԱԳԻՏԱԿԱՆ

ՆՈՐԱԳՈՅՆ ՏԵՍՈՒԹԵԱՆ ՍԸ ԸԱՄԱՁԱՅՆ՝

ԱՆՋՐՊԵՏԸ Ո՛Չ ՍԿԻՉԲ ՈՒՆԻ, Ո՛Չ ՎԵՐՁ

1920ական թուականներում աստղագետ էտոուին Հապելը կը յայտնաբերէր, թէ անջրպետը կ'ընդլայնի: «Պիկ Պէնկ» (Մեծ Պայթում) արտայայտութիւնը, որ ստեղծուած էր 1940ական թուականներուն, կը նկարագրէր այդ տեսութիւնը, թէ ընդլայնումը կը նշանակէ, որ անջրպետին դէպի ետ կարելի է հետեւել՝ հասնելով չափազանց փոքր սկզբնաւորութեան մը:

Սակայն անհրաժեշտ էր հասնել 1980 թուական, որպէսզի մարդիկ հասկնային, թէ այդ պայթումը որքան մեծ էր: Այդ թուականին էր, որ էմ. Այ. Թի. Ի մասնագէտներէն Ալըն Կաթ յղացաւ անջրպետը շատ շատ փոքր էր, անիկա պարզապէս չէր ընդլայններ, այլ այնքան արագ կը մեծնար, որ բաւեր չկան այդ գործընթացը նկարագրելու համար:

«Շատ, շատ փոքր» կը նշանակէ անջրպետին գոյութիւն ունենալէն մէկ երկվայրկեանի թրիտոններով, թրիտոններով թրիտոններով դէն ետք:

Իսկ «բաւեր չկան այդ գործընթացը նկարագրելու համար, կը նշանակէ, թէ քիչ ժամանակամիջոցին անիկա հիւլէ փոքր մասնիկ մը իր չափէն հասած է մեծ նարինջի մը չափին: Ասիկա կընայ

մեծ բան չթուիլ, սակայն կը նշանակէ, որ այդ ժամանակամիջոցին անոր ծաւալը միլիոն թրիտոն թրիտոն թրիտոն թրիտոն անգամ աւելցած է: Տասնամեակներէ ի վեր բազմաթիւ գիտնականներու կողմէ ընդունուած «Պիկ Պէնկ» տեսութիւնը հետեւաբար կ'ըսէ, որ անջրպետը ծնած է շուրջ 14 միլիարտ տարի առաջ, երբ աներեւակայնիօրէն փոքր, սակայն խիտ ընդլայնութիւն տեսակ նիւթի եւ «էներժի»:

Առաջին այդ պայթումէն կարճ ժամանակ ետք անջրպետը արագօրէն ընդարձակուած է եւ շարունակած է ընդլայնել տարբեր արագութիւններով, մինչեւ այսօր: Ըստ այս տեսութեան, ժամանակը սկիզբ մը ունի, սակայն՝ ո՛չ վերջ մը:

ԱՆՎԵՐՁԱՆԱԼԻ «ՇՐՁԱՆ»ՆԵՐ

Վերջերս երկու գիտնականներ ներկայացուցած են նոր տեսութիւն մը՝ բացատրելու համար, թէ անջրպետը ինչ է եւ դէպի ո՛ւր կընայ երթալ: Անոնք կ'ըսեն, որ անհրաժեշտ է նկատի ունենալ նորագոյն կարգ մը յայտնաբերումներ, ինչպէս ան, թէ անջրպետին մէջ աճը ինչ կը հետանայ հետզհետէ աւելի արագացող համեմատութիւններով:

Քէմպրիճ համալսարանին մասնագէտներէն Նիլ Թարոք եւ Փրինսթըն համալսարանի ընագէտներէն Փոլ Սթայնհարթի տեսութեամբ, «Պիկ Պէնկ»ը պարզապէս անկիւնադարձ մը եղած է անվերջանալի ճամբու մը վրայ:

Անոնք կ'ըսեն, թէ մեծ պայթումներուն անվերջանալի շարք մը անջրպետը կը մղէ ընդլայնելու եւ անոնց հետեւող նոյնպէս անվերջանալի շարք մը գայն կը կծկէ:

Մասնագէտներու գնահատումով անջրպետին ներկայ տարիքը՝ ըստ Մեծ պայթումի տեսութեան, «աչքի թարթում» մը պիտի ըլլայ՝ ըստ նոր տեսութեան, ինչ որ կ'ենթադրէ, թէ անջրպետը տեւաբար կ'ընդլայնի եւ կը կծկուի թրիտոններու տարիներու ընթացքին:

«Ժամանակը պէտք չունի սկիզբ մը ունենալու», կ'ըսէ Սթայնհարթը: Ան կ'աւելցնէ, թէ ինչ որ գիտնականները ժամանակի սկիզբը կը նկատեն, կընայ խորքին մէջ «միայն փոխանցում մը կամ եղափոխութեան հանգրուան մը ըլլալ» նախապէս գոյութիւն ունեցող հանգրուանէ մը դէպի ներկայ ընդլայնուող հանգրուանը»:

ՄԵՆՆԵՐԻ ԱՆՍԵՐ

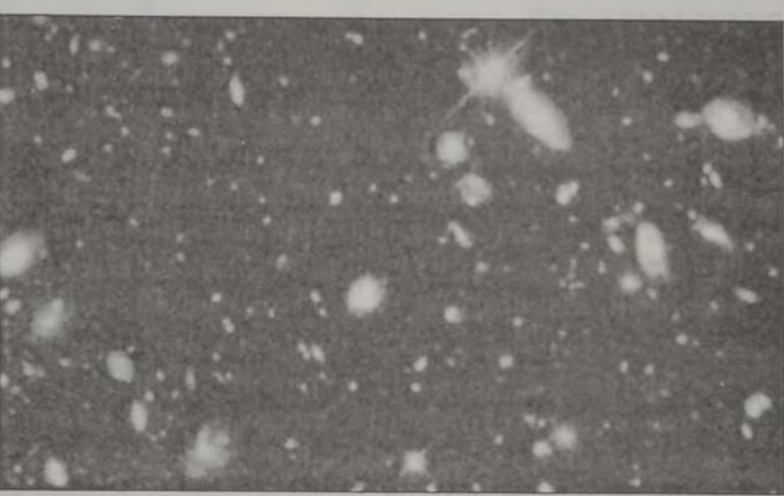
Գիտնականներ, որոնք ի նպաստ «Մեծ Պայթում»ի տեսութեան կ'արտայայտուին, կ'ըսեն, թէ անջրպետին ընդարձակումը «կը դեկայմարտի» անոր ընդգրկած ուժին տեսակով եւ համեմատութեամբ:

Եթէ ուժը մարդկութեան ծանօթ ուժն է՝ ձգողականօրէն ինքզինք քաշող ուժը, որ կը կուտակուի կազմելով աստղահողմեր, աստղեր և մոլորակներ ու նաեւ բանալիներու տրցակ մը սօդառնէն վար կը ձգէ, որ ուժը անջրպետին ընդարձակումը կը դանդաղեցնէ:

Սակայն, եթէ անիկա ձգողական ձեւով ինքզինք վանող ուժի խորհրդաւոր տեսակ մըն է, անիկա անջրպետին ընդարձակումը կ'արագացնէ:

Գիտնականներ, որոնք այս հարցը կ'ուսումնասիրեն, անցնող քանի մը տարիներուն դժուարութիւն ունեցած են բացատրելու, թէ անջրպետին ընդարձակումը ինչո՞ւ արագացած է անցնող քանի մը միլիարտ տարիներուն՝ երկարատեւ դանդաղեցումէ մը ետք:

Մուծ ուժի արտասովոր միջոցները կրնան պատասխանատու ըլլալ: Սթայնհարթ կը յայտնէ, որ ուղղակիօրէն եւ անուղղակիօրէն կարելի է տեսնել, թէ անջրպետին մէջ «առարկաներու» մեծամասնութիւնը սովորական նիւթէ բաղկացած է, ո՛չ ալ մուծ նիւթէ, այլ՝ տարբեր երբորք տեսակէ մը: Իսկ համեմատութիւնները, 30 առ հարիւր՝ սովորական նիւթ եւ 70 առ հարիւր անծանօթ նիւթ է: Սթայնհարթի կողմէ

Անջրպետը սկզբնաւորութիւն չէ ունեցած եւ վերջ պիտի չունենայ: Անոր ներկայ ընդլայնումը թրիտոններու տարիներ պիտի տեւէ, կ'ըսեն կարգ մը մասնագէտներ:

սովորական նիւթ կոչուածն է, որ անջրպետին դանդաղ ընդարձակումը կ'արտօնէ, ինչ որ առիթ կու տայ ձգողութեան, որ աստղահողմեր, աստղեր եւ մոլորակներ, ներառեալ երկրագունդը, ստեղծէ: Արագընթաց ընդլայնումը՝ մուծ ուժին պատճառով, այդ բոլորը հեռու կը փչնէ անոնց կուտակումէն առաջ իսկ:

Հետեւաբար, կը յայտնէ գիտնականը, «իւրաքանչիւր 14էն 15 միլիարտ տարին անգամ մը անջրպետը իր չափին կրկնապատկուով պիտի մեծնայ, մինչեւ այն ատեն որ գոյութիւն ունի այս մուծ ուժը, որ կը տիրապետէ անջրպետին»:

Սթայնհարթ կ'ըսէ, որ

Ծար.՝ էջ 8

ՄԱՐԱԾ ԱՍՏՂԵՐ ՅՈՅՅ ԿՈՒՍԱՆ, ԹԷ ԱՆՋՐՊԵՏԸ 14 ՄԻԼԻԱՐՏ ԱՐԵԿԱՆ Է

Ամէնէն մութ, մարած ծեր աստղերը, որոնք տեսնուած են Հապել անջրպետային աստղադիտակին կողմէ, կը հաստատեն, որ անջրպետը շուրջ 14 միլիարտ տարեկան է, ըսին գիտնականներ Ապրիլի վերջերուն:

ՆԱՍԱ-յի գիտնականները յայտնեցին, թէ այս գնահատումը 500 միլիոն տարի նուազ կամ աւելի սխալ մը կրնայ ունենալ:

Սակայն, Գլատի ունեցնալով, որ անիկա ամբողջովին տարբեր միջոցով մը հաշուած են, քան՝ ցախապէս կատարուած գնահատումները, անիկա ակախ ստուգում մըն է գիտնականներուն համար, թէ ճիշդ ընթացքի մէջ են:

Այս հաստատումը ունեցալու համար աստղագետներ երկրագունդի շուրջ ծիրի վրայ թաւալող Հապել աստղադիտակը դարձուած են դէպի Սթորփիո համաստեղութիւն՝ երկրէն շուրջ 7000 լոյս - տարի հեռավորութեան տարեց աստղերու խումբեր: Կ'ենթադրուի, որ անոնք անջրպետին մէջ աճեցնէ հիմ կառոյցներ են, որոնք ստեղծուած են տեսակաւ «պիկ պէնկ»էն շուրջ մէկ միլիարտ տարի ետք:

Այդ խմբակներուն մէջ կան այսպէս կոչուած «ներմակ թզուկներ»՝ մարած աստղեր, որոնց կորիզին մէջ հիւլէական վառելիքով վերջ գտած է, եւ անոնք պարզապէս դանդաղօրէն կը մթազնին:

Անոնց պաղելու գործընթացը տեղի կ'ունենայ նախատեսուած համեմատութիւններով եւ անիկա բանալի է անջրպետին տարիքը հաշուելու նման գոյութիւն համար, կ'ըսեն մասնագէտները:

Նկատի ունենալով, որ անոնք գիտեին, թէ այս հիմ աստղերը ի՞նչ արագութեամբ կը պաղին, կրցած են գիտնալ անոնց տարիքը՝ անոնց փայլքէն: Այդ բիւր 13 միլիարտ տարիէն քիչ մը նուազ եղած է. անոր վրայ աւելցուցած են 1 միլիարտ տարի, Գլատի ունեցնալով, որ աստղերու խմբակներուն կազմութիւնը անջրպետի ստեղծումէն 1 միլիարտ տարի ետք տեղի ունեցած է եւ ունեցած են տարիքի գնահատումը:

1997ին Հապել տուած էր անջրպետի ընդլայնումին համեմատութիւնը (աստղադիտակի իրարմէ հեռացման արագութեան վրայ հիմնուելով): Այդ օրերուն գիտնականները շուրջ 15 միլիարտ տարուան մասին կը խօսէին:

Սակայն անցնող քանի մը տարիներուն այս գնահատումը բարդացած է, մութ ուժի յայտնաբերումէ ետք:

Այդ ուժը Գլատի ունեցնալով՝ աստղագետներ անջրպետին տարիքը 13 միլիարտէ 14 միլիարտ տարիով կը գնահատեն:

ՀԵՌԱԻՈՐ ԱՍՏՂԵՐ ԿԸ ԼՈՒՍԱԻՈՐԵՆ ԿԱԽՆԱԿԱՆ ԱՆՋՐՊԵՏԸ

Յարգ գտնուած ամէնէն հեռուոր աստղահողմ աստղագէտներուն գաղափար մը կու տայ նախնական անջրպետին մասին:

Հաւաքաններու համալսարանին մասնագէտներէն էսթր շուր շուր, թէ աստղահողմը «աստղեր կը կառուցէ այնպիսի ժամանակամիջոցի մը, որ ծանօթ է իբրեւ անջրպետին մուծ ժամանակաշրջանը»:

Մասնագէտներ կ'ըսեն աստղահողմերը տեսնել անոնց «փոքր տարիք»ին եւ հետեւել անոնց գարգացումին:

Հուլի 2002 թվականին, որ եթէ անջրպետին տարիքը մարդու մը կեանքին ամբողջ տեւողութեան նմանցնենք, առնուած նկարները «նորածին»ի նկարներ կարելի է նկատել:

Նոր յայտնաբերուած աստղահողմը շուրջ 14 միլիարտ լոյս - տարի հեռավորութեան կը գտնուի: Անիկա լոյսը տալու սկսած է, երբ անջրպետը շուրջ 780 միլիոն տարեկան եղած է:

Մինչեւ այս յայտնաբերումը, ամէնէն հեռուոր մարմիններուն, հետեւաբար ամէնէն նախնական անջրպետին ուսումնասիրութիւնը տեղի կ'ունենար «քուէյգար»ներու միջոցով: Անոնք չափազանց փայլուն աստղահողմային կորիզներ են, որոնք ենթադրաբար սեւ ծակերու շնորհիւ կը գործեն:

Սովորական աստղահողմերը նուազ փայլուն են եւ շատ աւելի դժուար է գանոնք այդ հեռավորութենէն նկարելը:

Աստղագէտներու կարծիքով, այն տուեալը, թէ ասիկա աստղահողմ մըն է եւ ո՛չ «քուէյգար» մը, կարեւոր է: Երբ առաջին աստղահողմերը կազմուին, կարծէք՝ թէ լոյսերը կը վարին մշուշի պատը հեռացնելով, կ'ըսեն անոնք:

ԱՐՏԱՍՈՎՈՐ ԱՍՏՂԵՐ ՆՈՐ ՏԵՍԱԿԻ ՆԻՒԹԻ ՓԱՏԵՐ ՅՈՅՅ ԿՈՒՍԱՆ

Արտասովոր երկու աստղեր, մէկը՝ չափազանց պարզ, միւսը՝ չափազանց փոքր, ամբողջովին նոր տեսակի նիւթի փաստեր կը ցուցաբերեն, կ'ըսեն աստղագէտներ:

Գիտնականներու կարծիքով, այդ աստղերը կը թուին ո՛չ թէ հիւլէներէ կամ նոյնիսկ հիւլէները բաղկացնող նեոթրոններէ կազմուած ըլլալ, այլ՝ ազատօրէն նեոթրոններէ աւելի փոքր «ծփացող» «քուարք»երէ:

Նեոթրոններէ բաղկացած աստղեր արդէնք են մեծ աստղերու պայթումներուն, որոնք «սիւփերնովա» կը կոչուին: Այդ աստղերուն կորիզները իրենց իրենց վրայ կը տապալին: Այդ աստղերը գրեթէ աներեւակայնիօրէն խիտ են. Նեոթրոն աստղի նիւթին մէկ թէյի զգալը աւելի քան մէկ միլիարտ թոյն կը կշռէ, այսինքն՝ երկրագունդին վրայ գտնուող բոլոր ինքնաշարժներուն, թեւեւատար փոխադրակառքերուն եւ օրոպիւսներուն ծանրութեամբ:

Ասոր պատճառը այն է, թէ այդ աստղերը բաղկացած են միայն իրարու մօտ խիտ կերպով գետեղուած նեոթրոններէ, ի տարբերութիւն երկրագունդին վրայ գտնուող որեւէ նիւթէ, որ բաղկացած է հիւլէներէ, որոնք կ'ընդգրկեն նեոթրոններ, փրոթոններ եւ էլեկտրոններ ու անոնց միջեւ բացութիւնները:

Աստղագէտներու կարծիքով, իրենց ուսումնասիրած երկու աստղերը կրնան աւելի եւս խիտ ըլլալ: Փոխանակ նեոթրոններու, անոնք կրնան «քուարք»երէ կազմուած ըլլալ: Նեոթրոն աստղի մը մէջ նեոթրոնները քուարքերէ բաղկացած են, սակայն անոնք իրարու մօտ գետեղուած են իրարմէ համեմատաբար հեռու բանադակուած քուարքերու խմբակներով:

Ուսումնասիրուած 2 աստղերը կրնան քով քովի եկած ազատ «քուարք»երէ բաղկացած ըլլալ, ինչ որ աւելի եւս նուազ տեղ կը գրաւէ, քան՝ վերոնշեալ քուարքերը:

Մասնագէտներ կը յայտնեն, որ եթէ ասիկա ճիշդ ըլլայ, այդ աստղերը պիտի ըլլան արտասովոր մարմիններ, որոնք ցարդ միայն տեսականօրէն գոյութիւն ունեցած են:

Պատրաստեց՝ Ս. Ա. ՊՈՅԱԾԵԱՆ (Աղբիւրներ՝ «ՈՌՅՈՐԸ», «Պի. Պի. Սի.», «Տի ԻԵՆՆՍՄԱԻՍ»)

«ԱՉԳԱԿ»Ի ՄԷՋ ԾԱՆՈՒՅՈՒՄԻ ՀԱՄԱՐ

Բոլոր անոնք, որոնք կը փափաքին «Ազգայնի» մէջ որեւէ ծանուցում հրատարակել, պէտք է բնագիրը խմբագրատուն՝ ծանուցումներու բաժանմունք հասցնել հրատարակման թուականէ առնուազ օր մը առաջ, Մինչեւ երեկոթեւէն ժԱՄԸ 5:00: ՄԱՀԱՉԳՆԵՐԸ բացառութիւն են: Մահազ կ'ընդունուի մինչեւ ուշ գիշեր, այնքան ատեն որ զայն հրատարակելու հնարաւորութիւն կայ:

ԱՆՋՐՊԵՏԸ Ո՛Ր ՍԿԻՉԲ... Ծարունակում՝ 7րդ էջին

պարպուրեղեկ եւ դարձեալ ընդլայնելու ժամանակա- միջոցներէն:

Չոն դիտել կու տայ, որ անջրպետագիտու- թիւնը բոլոր գիտութիւննե- ռուն ամէնէն դժուարն է:

Երթալ եւ փորձարկում- ներ կատարել: Միակ բա- նը, զոր կրնանք ընել, մե- զի հասած լոյսը ստանալ եւ անջրպետին մասին կարգ մը բաներ եզրա- կացնել է», կ'ըսէ ան:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆՆԵՐԻ...

Ծարունակում՝ 5րդ էջին

«Վերջին իրաւարարը բնութիւնը պիտի ըլլայ», գրած են անոնք «Սա- յրն» թերթին Ապրիլի թիւին մէջ:

ժամանակ՝ քարերն օգ- տագործելով պատուարի մէջ կամ թողնելով ջրամ- բարի յատակին:

1970ական թ. սկիզբներին պայթեցուել է:

(Յաջորդիւ՝ տեղեկա- գիրին Ազգային լեզու- նախիջեւանի վերաբե- րող բաժինը)

STUDIO Lantern logo and contact information for video services.

ԱՂԱՍԱՐԳԻՍԵԱՆ ՀԱՍՏ.

GENERAL ELECTRIC logo and advertisement for kitchen appliances.

TANIA TRAVEL advertisement listing travel packages to Palma de Mallorca, Espagne, Portugal & Maroc, Rhodes, and Mykonos.

Պաշտօնի ԺԼ. - ԺԹ. դար թուագրուող գերեզ- մանոցն աւերել են, իսկ չիրմաքարերն օգտագոր- ծել «ինթուրիսթ» հիւրա- նոցից մինչեւ կիրովի գրօսայգի տանող ճանա- պարհի սանդուխտներին շինարարութեան մէջ:

AFHIL advertisement with 'We Give Services. Not Just Policies.' slogan and insurance details.

ՍԱԿԱՐԱՆ

Table listing various goods and their prices, including electronics and household items.

Table listing services and their prices, including travel and other business services.

ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՍԱԿԱՐԱՆ advertisement with a grid and list of services.

☆ Ի՞նչ կ'ըսեն ԱՍՏՂԵՐԸ ☆

Star column containing various news snippets, announcements, and short stories.

ՕՐԱՏԵՏՐ

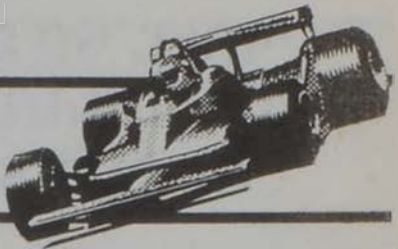
Panasonic advertisement featuring a TV and a detailed program schedule for the day.

ԽԱՉԲԱՌ ԹԻՒ 5151

ԽԱՉԲԱՌ ԹԻՒ 5151 advertisement featuring a crossword puzzle and a list of words to find.

Մ Ա Ր Զ Ա Կ Ա Ն

ԱՇԽԱՐՀ

Հ. Մ. Ը. Մ. - ԼԵՎԱՍ

ՊԱՍՔԵԹՊՈԼԻ ՄՐՅՈՒՄԵՐՈՒՆ ԱՐԴԻՆՔՆԵՐԸ

Անցեալ Կիրակի, 19 Մայիսին, Ազգային Լ. եւ Ս. Յակոբեան քոլեճի դաշտին վրայ տեղի ունեցան Հ. Մ. Ը. Մ.ի ԼԵՎԱՍի յանձնախումբին կողմէ կայմակերպուած պասքեթպոլի մրցումները, որոնք տուին հետեւեալ արդիւնքները.

- **Միջակ աղջիկներ**
Ս. Խանամիրեան - Լ. եւ Ս. Յակոբեան 20-19
- **Միջակ տղաք**
Ճեմարան - Ս. Խանամիրեան 35-33
- **Միջակ աղջիկներ**
Ճեմարան - Մեարդպեան 27-16
- **Միջակ տղաք**
Ս. Հոփսիսիմեանց - Թորոսեան 56-11
- **Մեծ աղջիկներ**
Ս. Հոփսիսիմեանց - Կ. Բ. Վ. 21-0
- **Մեծ տղաք**
Ս. Հոփսիսիմեանց - Կ. Բ. Վ. 52-46

ԼԻՐԱՆԱԿԻ ՖՈՒԹՊՈԼԻ ԱՆՈՅԵԱՆՈՒԹԵԱՆ ԱՄԱՐՏԻՆ՝

ՄԱՀՆՈՒՏ ՄԱԺԻՏ ՀԱՆԴԻՍԱՑԱԻ ԿՈՒՍՔՐՈՐ

Լիբանանի ֆուտպոլի ֆիլիալներու 2001-2002 եղանակի աւարտին, Շապապ Սահէլի յառաջապահ Մահմուտ Մաժիտ հանդիսացաւ կոլսքորը, նշանակելով 24 կոլ: 2րդ դիրքը գրաւեց Պրոմի յառաջապահ Տարիկէլը, որ նշանակեց 18 կոլ:

- Ստորեւ՝ կոլսքորըներուն դասաւորումը.
- 1.- Մահմուտ Մաժիտ (Շապապ Սահէլի) 24 կոլ
  - 2.- Տարիկէլը Զիկուզի (Պրոմ) 18 կոլ
  - 3.- Հասան Իպրահիմ (Հ.Մ.Ս.) եւ Պիլալ Ֆլէյֆել (Նըժմէ) 17ական կոլ
  - 4.- Եուսէֆ Ժաուհարի (Անտ) եւ Սոհմէտ Ասսա (Սաժէս) 15ական կոլ
  - 5.- Զեյնէտի Պոպոյ (Թատամն Սուր) 14 կոլ

ԹԵՆԻՍ

ՏՂՈՑ ԵՒ ԱՂԶԿԱՆՑ ԱՅՍ ՇԱՐԹՈՒԱՆ ԴԱՍԱԻՈՐՈՒՄԸ

Թենիսի միջազգային ֆետերատիոնը երէկ հրապարակեց տղոց եւ աղջկանց այս շաբթուան դասաւորումը, որոնց ընթացքին մեծագոյն ուսումը արձանագրեց Վոլոճերիացի Ռոժէ Ֆետերէր, որ 14րդ դիրքէն բարձրացաւ 8րդ դիրք: Ռոու Մարաթ Սաֆին եւս արձանագրեց կարեւոր նստում մը, երբ 5րդ դիրքէն բարձրացաւ 2րդ դիրք:

Աղջկանց դասաւորման մէջ, Ճեմալ Բափրիաթի (Մ. Ն.) պարագլուխի դիրքը խլեց Վինչա Ուիլիամսէն (Մ. Ն.), 26 կէտի առաւելութիւն մը ունենալով անոր վրայ:

Ստորեւ՝ տղոց եւ աղջկանց այս շաբթուան դասաւորումը (փակագիծին մէջ նշուած է անոնց անցեալ շաբթուան դասաւորումը).

ՏՂԱՔ	ԿԵՏ
1.- Լէյթըն Հուիթ (Ատրալիա) - (Առաջին)	4495
2.- Մարաթ Սաֆին (Ռուսիա) - (5րդ)	2935
3.- Թոմի Հասս (Գերմանիա) - (2րդ)	2880
4.- Անտրէ Ակասի (Մ. Ն.) - (3րդ)	2725
5.- Եւգենի Զաֆլեմիքով (Ռուսիա) - (4րդ)	2675
6.- Թիմ Զեմման (Բրիտանիա) - (6րդ)	2645
7.- Կուսթաօ Զուկրէթէն (Պրագիլ) - (7րդ)	2615
8.- Ռոժէ Ֆետերէր (Չեխիա) - (14րդ)	2380
9.- Թոմաս Եոհանսըն (Շուէտ) - (8րդ)	2275
10.- Սեպասթիան Կրոման (Ֆրանսա) - (10րդ)	2220

ԱՂԶԻԿՆԵՐ

- 1.- Ճեմալ Բափրիաթի (Մ. Ն.) - (2րդ) 4617
- 2.- Վինչա Ուիլիամսէն (Մ. Ն.) - (առաջին) 4591
- 3.- Սերեճա Ուիլիամսէն (Մ. Ն.) - (4րդ) 4036
- 4.- Զիմ Զիլսքըրս (Պելճիքա) - (3րդ) 3898
- 5.- Ճասթին Զեմման (Պելճիքա) - (8րդ) 3577
- 6.- Սոհմէտ Ասսա (Մ. Ն.) - (5րդ) 3360
- 7.- Լիւնոսէյ Տէվընփորթ (Մ. Ն.) - (6րդ) 3350
- 8.- Մարթին Զիկուզի (Չեխիա) - (7րդ) 3156
- 9.- Ելենա Տըքիչ (Եւրոպայի) - (9րդ) 2762
- 10.- Սանտրիկ Թեպիտ (Ֆրանսա) - (10րդ) 2233

ՓԻՆԿ ՓՈՆԿ. ԼԻՐԱՆԱԿԻ ՖԵՏԵՐԱՍԻՈՆԻ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆ

ՄԻՇԷԼ ՏՐ ԶԱՏԱՐԵԻԵԱՆ՝ ՖԵՏԵՐԱՍԻՈՆԻ ՆԱԽԱԳԱԸ

Կիրակի, 19 Մայիսին, Մարպական Աւանին մէջ տեղի ունեցաւ Լիբանանի փինկ փոնկի նոր ֆետերատիոնի ընտրութիւնը, որուն ընթացքին Հ. Մ. Ը. Մ.ի ներկայացուցիչ Միշէլ Տր Շատարեիեանի գլխաւորած եօթը անդամներէ բաղկացած ցանկը արձանագրեց ջախջախիչ յաղթանակ մը, պարտութեան մատնելով մրցակից ցանկը, որուն թեկնածուներուն գրեթէ կէսը ընտրութեան սկսելէն կարճ ատեն մը ետք իրենց թեկնածութիւնը քաշեցին:

Ֆետերատիոնի մօտ արձանագրուած 41 ակումբներն այլ քուէարկեցին ի նպաստ Միշէլ Տր Շատարեիեանի ցանկին:

1963էն ետք առաջին անգամ ըլլալով է, որ Հ. Մ. Ը. Մ.ի ներկայացուցիչ մը կը հասնի այսքան բարձր պաշտօնի մը: Նախագիծ ժողովն յայտարարեց (այդ թուականէն առաջ) ստանձնած էր քարտուղարի պաշտօնը:

Ստորեւ՝ փինկ փոնկի ֆետերատիոնի նոր կազմին անդամները, որուն ղեկանը կազմուեցաւ երէկ, երիտասարդութեան եւ մարմնակրթութեան նախարարութեան կեդրոնին մէջ. Միշէլ Տր Շատարեիեան՝ նախագահ Սելիմ Հաժ՝ քարտուղար Ահմէտ Արաքժի՝ փոխ նախագահ

Լիբանանի փինկ փոնկի նոր ֆետերատիոնի անդամները՝ Գախարար Սեպուհ Յովհաննէանի մօտ:

Զախէն աջ՝ Ծովիկ Տր Ղազարեան, Բաֆֆի Մուհըղլեան, Միշէլ Տր Շատարեիեան, Գախարար՝ Սեպուհ Յովհաննէան, Լարա Զէչէպաշեան, Լիզա Պարիբեան եւ Նոէլ Զէշիշեան:

Ուսէլ Նուրէտտին՝ գանձապահ Միշէլ Ռեզքալլա՝ հաշուապահ Էլի Ֆարահ՝ խորհրդատու Հանրի Սլէյպի՝ խորհրդատու Երէկ՝ Երկուշաբթի, Հ. Մ. Ը. Մ.ի փինկ փոնկի աղջկանց կազմը, գլխաւորութեամբ՝ Միշէլ Տր Շատարեիեանի եւ Բաֆֆի Մուհըղլեանի եւ Ծովիկ Տր Ղազարեանի, այցելութիւն մը տուաւ երիտասարդութեան եւ մարմնակրթութեան թացքին:

նախարար Սեպուհ Յովհաննէանի, որուն յանձնեց Հ. Մ. Ը. Մ.ի աղջկանց կազմին շահած Լիբանանի փինկ փոնկի խմբային ֆիլիալներու քաճակը: Նախարար Յովհաննէան շնորհաւորեց Հ. Մ. Ը. Մ.ի աղջկանց կազմը իր շահած այդ տիտղոսին համար եւ նորաստեղծ Միշէլ Տր Շատարեիեանին, ապագային իրենց կատարելիք մրցաշարքերուն ընթացքին:

ԻՏԱԼԻՈՅ ԴԵԾԵԼԱՐՇԱԻ ԾՐԶԱՎԱԶՔ (ԺԻՐՕ)

– ԽԻՄԵՆԷՍ ՇԱՀԵՑԱԻ ԾՐԳ ԶԱՆԳՐՈՒԱՆԸ – ՀԵՓՆԸՐ ԿԸ ՄՆԱՅ ԱՌԱՋԻՆ

Իտալիոյ հեծելաքրտուի շրջակայքին (ժիւրո) 8րդ հանգրուանը, որ տեղի ունեցաւ երէկ, Քափարիէն Օրվիէթո (243 քմ.), վերջ գտաւ սպանացի Այթոր Կոնչայիէն Սիմենէի յաղթանակով, որ ժամանան գիծ հասաւ արձանագրելով 5 ժամ 47 վայրկեան եւ 54 երկվայրկեան արդիւնք մը: Ան ժամանան գիծէն 700 մէթր առաջ բաւական հեռացաւ իր մրցակիցներէն եւ չորս երկվայրկեանով գերապանցեց 2րդ դիրքը գրաւող իտալացի Ֆրանչէթո Քապալարանտէն (Ճասսա Պորթոլո) եւ 3րդ դիրքը գրաւող (դարձեալ իտալացի) Ճիլիպիթո Սիմենէի (Սալթո):

Շրթֆանօ Կարպելլի (Իտալիա, Մաֆէլ), որ երէկ հանդիսացաւ 20րդ, այսօր պիտի ստանայ իր դէմ սահմանուած վճիռը, եթէ փաստուի, որ ան խթանիչ դեղեր գործածած է: Շրջակայքին դուրս տրուելու պարագային 27 տարեկան Կարպելլի կը մտադրէ լքել հեծելաքրտուի սպարէտը:

Կարպելլի, որ կը սպասէ իր դէմ արձակուելիք վճիռին:

ԸՆԳՎԱՆՈՒՐ ԳՆԱՍԻՈՐՈՒՄ

- 1.- Ենս Հեֆնըր (Գերմանիա) Թելէթում 41 ժամ 13' 28"
- 2.- Շրթֆանօ Կարպելլի (Իտալիա) Մաֆէլ 3' 33" ուշ
- 3.- Եարոլաու Փափովիչ (Ուքրանիա) Լէնտպուլքեթի 3' 50" ուշ
- 4.- Էտի Մացոլիինի (Իտալիա) Թաթոնի Սիդր 3' 57" ուշ
- 5.- Ֆրանչէթո Քապալարանտէ (Իտալիա) Ֆասսա Պորթոլո 4' 08" ուշ

«ԱՉԴԱԿ» Ի ՄՈՆՏԻՍՄԱԼԻ ՄՐՅԱՆՔՆԵՐ

Ինչպէս նախորդ Մոնտիսմալին, այս Մոնտիսմալին եւս «Աչդակ» կը կայմակերպէ յատուկ մրցանք, որուն հարցումները առօրեայ դրութեամբ պիտի հարորդուին մամուլով:

Իւրաքանչիւր օրուան հարցումը պիտի տարբերի միւսներէն: Հարցումին ճշգրիտ պատասխանողը պիտի ստանայ տուեալ հարցումին համապատասխան նիշը:

Մինչեւ բացման մրցումին օրը՝ Ուրբաթ, 31 Մայիս, ամէն օր պիտի հրապարակուի հարցում մը: Աւարտին, առաւելագոյն 70 եւ աւելի նիշ ապահովողը պիտի ստանայ Պէյրուս - Լոնտոն - Պէյրուս օդանաւային տոմս մը: Նշենք, թէ հարցումները պիտի ըլլան տասը եւ անոնց ընդհանուր գումարը պիտի ըլլայ 100 նիշ: Հասարակութեան պարագային՝ վիճակագրութեամբ կը ճշդուի շահողը:

Սակայն միայն՝ այսքանով պիտի չաւարտի Մոնտիսմալին մրցանքը, այլ Մոնտիսմալին մրցումներուն ընթացքին պիտի հրապարակուի տարբեր տեսակի բազմաթիւ մրցանքներ՝ օրը-օրին եւ պիտի ունենան իրենց համապատասխան նուէրները:

«Աչդակ»ի այս մրցանքին կարելի է մասնակցիլ մէկէ աւելի կտրօններով: Կ'ընդունին միայն օրաթերթի կտրօնները: Պատճէնահանուած կտրօններ նկատի չեն առնուիր: Սոյն մրցանքին չեն կրնար մասնակցիլ «Աչդակ»ի պաշտօնէանները:

Մրցանքին կտրօնները «Աչդակ»ի խմբագրատուն հասած պէտք է ըլլան առաւելագոյն մինչեւ Ուրբաթ, 31 Մայիսի կէսօրուան ժամը 12:00ին, Ֆրանսա - Սենեկալ մրցումէն առաջ, որ տեղի պիտի ունենայ ժամը 14:30ին (Պէյրուսի ժամով):

ՀԱՐՅՈՒՄ ԹԻՒՅ

Ո՞ր մրցումին, կեդրոնի իրաւարարը պիտի գործածէ մրցաշարքին իր առաջին քարտը:

..... (5 նիշ)

***

Անուն.....
 Մականուն.....
 Հետնանուն.....

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՖՈՒԹՊՈԼԻ ԱՉԳՅԻՆ ԽՈՒՄԸ ԶԱՍՄ ԵՄՈՆ

Ֆրանսայի ֆուտպոլի ազգային խումբին մարզիկները՝ Ճափոնի օդակայանին մէջ:

Ֆրանսայի ֆուտպոլի ազգային խումբը երէկ հասաւ Ճափոն եւ դիմաւորուեցաւ շուրջ հարիւր թղթակիցներու կողմէ:

Ֆրանսայի կազմին կը բացակայէր Ռեալ Մատրիտի միջնապահ Ջինետտին Չիտան, որ յառաջիկայ Շաբաթ, 25 Մայիսին պիտի միանայ իր խմբակիցներուն:

Նշենք, թէ երէկ Ճափոն ժամանողներուն շարքին էին նաեւ՝ Դանիա, Սիլվերիա, Խրուսթիա եւ Սյովենիա:

Ճափոնի եւ Հարաւային Քորէայի մէջ տեղի ունենալիք Մոնտիսմալին իրենց մասնակցութիւնը բերող 32 խումբերէն 23ը վերջնականապէս յստակացուցած են իրենց կազմերը եւ յայտարարած իրենց մարզիկներուն անունները, մինչ մնացեալ ինը մրցումները ցարդ չեն ամբողջացուցած իրենց կազմերը եւ կը սպասեն յառաջիկայ քանի մը օրերուն իրենց կատարելիք ֆուտպոլի միջազգային բարեկամական մրցումներուն, ապա յայտարարելու իրենց կազմերը:

Գերմանիոյ ֆուտպոլի ֆետերատիոնը երէկ յայտարարեց, թէ միջնապահ Սեպասթիան Տէվըր դուրս մնաց ազգային խումբէն, վիրաւոր ըլլալով: Տէվըրի փոխարինողը ցարդ չէ յստակացած:

Անգլիոյ ֆուտպոլի ազգային խումբը մարզիկներէն Քիերոն Տայրի մասնակցութիւնը Մոնտիսմալին ցարդ կը մնայ անորոշ, որովհետեւ Անգլիոյ մարզիչ Սքոթ Կորան Էրիքսըն պիտի սպասէ մինչեւ մարզիկներու յայտարարութեան պայմանաժամանակ աւարտը, յայտարարելու համար իր 23 մարզիկներուն անունները: Մոնտիսմալին բացման մրցումէն (Մայիս 31) տասը օր առաջ բոլոր երկիրներու ֆուտպոլի ազգային խումբերը պէտք է որ վերջնականապէս յայտարարեն իրենց ամբողջական կազմերը:

Յառաջիկայ Մայիս 24ին 32 խումբերուն մարզիկներուն ամբողջական կազմը պաշտօնապէս պիտի յայտարարուի ՖիՖԱին կողմէ:

